

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

LARA 2010

MEMORANDAMU

MARAGA: 70

Memorandamu uyu u na masiatari a 10.

KHETHEKANYO YA A: RUBRIKI YA U TOLA/MAKA MAANEA (50)

KHOUDU	Khoudu 7: Vhuswikeleli ha nthesa 80-100%	Khoudu 6: Vhuswikeleli ha ntha 70-79%	Khoudu 5: Vhuswikeleli ho dziaho 60-69%	Khoudu 4: Vhuswikeleli vhu fushaho 50-59%	Khoudu 3: Vhuswikeleli ho linganelaho 40-49%	Khoudu 2: Vhuswikeleli ha fhasi 30-39%	Khoudu 1: U sa swikelela 0-29%
	<u>24-30</u>	<u>21-23½</u>	<u>18-20½</u>	<u>15-17½</u>	<u>12-14½</u>	<u>9-11½</u>	<u>0-8½</u>
ZWI RE NGOMU NA VHUPULANI (NV) (MARAGA: 30)	-Zwi re ngomu ndi zwa mathakheni, nahone zwa vhusiki ha nthesa. -Mihumbulo i a tokonya nahone yo vhibva. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea a si na vhukhakhi na khathihi, a kumedzeaho.	-Zwi re ngomu ndi zwa mathakheni nahone ndi zwa vhusiki ha ntha. -Mihumbulo ndi ya ntha nahone i a takadza. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea o lundwaho tshidele, nahone a kumedzeaho.	-Zwi re ngomu ndi zwi pfalaho, zwo di farana. -Mihumbulo ndi i takadzaho, i a tendisea. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea avhudi, a kumedzeaho	-Zwi re ngomu ndi zwo teaho, nahone zwo farana lwo linganelaho. -Mihumbulo i takadzaho i re na vhusiki vhu fushaho. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea a fushaho, nahone a kumedzeaho.	-Zwi re ngomu zwo di linganela sa zwenezwo, hu na mavhaka a xedzaho vhutumani. -Mihumbulo kanzhi ndi yo teaho, fhedzi vhusiki ho tshedzwa. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea a ndinganelo, o lundhedzeaho lwo linganelaho nahone a kumedzeaho.	-Zwi re ngomu zwiwe a zwiho khagala, a zwo ngo farana. -Mihumbulo yo sekana, hunzhi i sokou dovholola. -A zwo ngo swikelela u vha kha Luambo lwa Hayani, naho zwo di pulanwa/hu na mvetomveto. -Maanea ha ngo bveledzwa nga ndila i kumedzeaho.	-Zwi re ngomu a zwo ngo lulama na luthihi, a zwo ngo lundhedzana. -Mihumbulo yo tapanyedzwa, yo sokou dovhololwa. -U pulana na/kana mvetomveto a zwi fushi, kana a zwiho. -Maanea aya ha nekedzei/kumedzei.
	<u>12-15</u>	<u>10½-11½</u>	<u>9-10</u>	<u>7½-8½</u>	<u>6-7</u>	<u>4½-5½</u>	<u>0-4</u>
LUAMBO, TSHITAILA NA U SEDZULUSA (LTS) (MARAGA: 15)	-U sumbedza vhudzivha ho goḁombelaho ha ndeme ya luambo. -Luambo, zwiga zwa u vhalo zwo shumiswa zwone-zwone. -U shumisa luambo lwa nthesa lwa kuambele/maambele. -Munanguludzo u sa vhambedzwiho/wa	-U sumbedza vhudzivha ho dziaho ha ndeme ya luambo. -Luambo, zwiga zwa u vhalo zwo shumiswa hu si na vhukhakhi, u kona u shumisa luambo lwa kuambele/maambele. -Munanguludzo wa maipfi wo	-Hu na vhutanzi ha vhudzivha ha luambo. -Luambo na zwiga zwa u vhalo hunzhi a zwi na vhukhakhi. -Munanguludzo wa maipfi wo tea tshibveledzwa. -Tshitaela, thounu na redzhisitara zwo tea thoho ya mafhungo.	-Huniwe u vhonala ha vhudzivha ha luambo zwi hone. -Luambo ndi lwa misi, zwiga zwo shumiswa lu fushaho. -Munanguludzo wa maipfi u a fusha. -Tshitaela, thounu na redzhisitara nga u angaredza zwi di anana na thodea	-Vhudzivha ha luambo ho sekana. -Luambo a lwo ngo vhibva, na zwiga zwa u vhalo huniwe a zwo ngo shumiswa nga ndila yone. -Munanguludzo wa luambo ndi wa fhasi. -Tshitaela, thounu na redzhisitara zwi	-Luambo na zwiga zwa u vhalo zwo khakhea. -Munanguludzo wa maipfi wo shaedzwa. -Tshitaela, thounu na redzhisitara a zwo ngo tea. -Ho dala vhukhakhi, naho zwo di vhalululwa na u sedzululwa	-Luambo na zwiga zwa u vhalo zwo khakhea tshothhe. -Munanguludzo wa maipfi a wo ngo tea na luthihi. -Tshitaela, thounu na redzhisitara zwo liana tshothhe. -Ho dalela vhukhakhi na ndado, nahone a hu vhonali vhutanzi ha

	nthesa wa maipfi, zwo vhibva vhukuma. -Tshitaela, thounu na redzhisitara zwo tea tshotho ya mafhungo. -A hu na vhukhaki na vhuthihi nga murahu ha u sedzuluswa na u vhalululwa ha mushumo.	vanganywa lwa vhusiki. - Tshitaela, thounu na redzhisitara zwo tea thoho ya mafhungo. -Hunzhi a hu na vhukhaki nga murahu ha u sedzuluswa na u vhalululwa ha mushumo.	- Kanzhi a hu na vhukhaki nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.	dza thoho ya mafhungo. - Hu di vha na vhukhaki vhu si gathi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.	shaedza ndunzhendunzhe. -Hu na vhukhaki ho vhalaho naho ho di vha na u vhalulula na u sedzulusa.	zwituku.	u vhalulula na u sedzulusa.
TSHIVHUMBEO (T) (MARAGA: 5)	<u>4-5</u> -Kubvedzelwe kwo faranaho/lunzhedze-aho kwa thoho. Vhudodombedzi vhu tokonyaho ha nthesa. -Mitala, dziphara zwo fhatwa lwa vhutali. -Vhulapfu/tshivhalo tsha maipfi zwi elana na ndaela dza thoho.	<u>3½</u> -Mafhungo o bvedzwa nga ndila yo faranaho. Hu na ndunzhendunzhe. - Mitala, dziphara zwi a tevhelelea nahone zwo vangana. -Vhulapfu ho tea.	<u>3</u> -Vhunzhi ha zwidodombedzwa zwo bvedzwa. - Mitala, dziphara zwo fhatwa zwavhuḏi. - Vhulapfu ho tea.	<u>2½</u> -Dziḡwe dza mbuno na zwododombedzwa zwo bvedzwa. - Mitala, dziphara zwo di khakhea huḡwe, fhedzi maanea a di sala a tshi pfala. -Vhulapfu ho toḡdou vha ho teaho.	<u>2</u> -Vhunzhi ha dzimbuno dzi hone. - Mitala, dziphara zwo khakhea fhedzi maanea a sala a tsha di pfala. -Vhulapfu ho lapfesa/ pfufhifhalesa.	<u>1½</u> -Zwi re ngomu zwiḡwe a zwiho khagala, a zwo ngo farana. - Mitala, dziphara zwi kha vhuimo ha fhasi. - Vhulapfu ho lapfesa/ pfufhifhalesa.	<u>0-1</u> -O liana na thoho. - Mitala, dziphara zwo vhilingana, a zwi tevhelelei. -Vhulapfu ho lapfesa/pfufhifhalesa u fhirisa mpimo.

KHETHEKANYO YA B: RUBRIKI YA U TOLA/MAKA ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI (30)

KHOUDU	Khoudu 7: Vhuswikeleli ha nthesa 80-100%	Khoudu 6: Vhuswikeleli ha ntha 70-79%	Khoudu 5: Vhuswikeleli ho dziaho 60-69%	Khoudu 4: Vhuswikeleli vhu fushaho 50-59%	Khoudu 3: Vhuswikeleli ho linganelaho 40-49%	Khoudu 2: Vhuswikeleli ha fhasi 30-39%	Khoudu 1: U sa swikelela 0-29%
	<u>14½-18</u>	<u>13-14</u>	<u>11-12½</u>	<u>9-10½</u>	<u>7½-8½</u>	<u>5½-7</u>	<u>0-5</u>
ZWI RE NGOMU, VHUPULANI NA TSHIVHUMBEO (NVT) (MARAGA: 18)	<p>-Ndivho yo dziaho tshothe ya thodea dza tshibveledzwa.</p> <p>-U riwala lwo rombaho/vhibvaho.</p> <p>-U tshimbila kha vhubala hone-hone, hu si na u bva kha thoho ya mafhungo.</p> <p>-Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana tshothe, nahone zwo tandavhudzwa vhukuma, zwidodombedzwa zwothe zwi tikedza thoho ya mafhungo.</p> <p>-Hu na vhubanzi ha u pulana na/kana mvetomveto, zwa mbo bveledza tshibveledzwa tshi si na vhubakhi na luthi, tshi kumedzeaho.</p> <p>-Tshivhumbeo ndi tsho teaho lwa tshothe.</p>	<p>-U na ndivho yavhubisa ya thodea dza tshibveledzwa.</p> <p>-U riwala lwo rombaho/vhibvaho.</p> <p>-U tshimbila kha vhubala hone-hone, hu si na u bva kha thoho ya mafhungo.</p> <p>-Zwi re ngomu na mihumbulo zwo tandavhudzwa zwavhubisa, zwidodombedzwa zwothe zwi tikedza thoho.</p> <p>-U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tsho fhatwaho zwavhubi.</p> <p>-O shumisa milayo yo teaho ya tshivhumbeo nga ndila yone-yone.</p>	<p>-U na ndivho yo dziaho ya thodea dza tshibveledzwa.</p> <p>-U riwala – u fara vhubala, nahone u tou polika zwituku kha thoho ya mafhungo.</p> <p>-Hunzhi zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana, zwa tandavhudzwa, nahone zwidodombedzwa zwizhi zwi tikedza thoho.</p> <p>-U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tshi kumedzeaho, tshavhubi vhukuma.</p> <p>-O shumisa milayo yo teaho ya tshivhumbeo.</p>	<p>-U na ndivho i fushaho ya thodea dza tshibveledzwa.</p> <p>-U riwala – o di bvanyana fhedzi nga u angaredza ha xedzi zwine thoho ya amba lini.</p> <p>-Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana nga ndila i fushaho, zwirwe zwa zwidodombadzwa zwi tikedza thoho.</p> <p>-Vhubanzi ha u pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tshi fushaho, tshi kumedzeaho.</p> <p>-U shumisa mihumbulo u fushaho a tshi shumisa thodea dzo teaho dza tshivhumbeo tsha tshibveledzwa.</p>	<p>-U na ndivho yo linganelaho ya thodea dza tshibveledzwa.</p> <p>Vhubala hawe kha u fhindula mushumo uyu vhu sumba ho sekana.</p> <p>-U riwala – u a xedza vhubala, zwi ambiwaho zwa ita zwi tshi liana huiwe.</p> <p>-Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana lwo linganelaho, zwirwe zwa zwidodombedzwa zwi tikedza thoho.</p> <p>-Vhubanzi ha u pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tsho linganelaho, tsho faranaho nahone tshi kumedzeaho.</p> <p>-U na mihumbulo wo linganelaho wa thodea dza tshivhumbeo tsha</p>	<p>-U na ndivho ya fhasi ya thodea dza tshibveledzwa.</p> <p>Phindulo yawe kha mushumo uyu i sumbedza hu na u shaedza vhukuma.</p> <p>-U riwala – u xedza vhubala, na zwi ambiwaho huiwe a zwi tsha pfala.</p> <p>-Zwi re ngomu na mihumbulo zwo liana, zwidodombedzwa zwituku zwi tikedzaho thoho.</p> <p>-A zwo ngo lingana kha Luambo lwa Hayani, naho ho di vha na u pulana /kana mvetomveto. Tshibveledzwa a tsho ngo kumedzwa zwavhubi. Thodea dzo teaho dza tshivhumbeo a dzo ngo shumiswa – hu na u shaedza huhulu ha zwithu zwa ndeme.</p>	<p>-A hu na ndivho ya thodea dza tshibveledzwa.</p> <p>Phindulo ya mushumo uyu i sumbedza u xedza tshothe vhubala.</p> <p>-U riwala - u liana na thoho, zwi ambiwaho hunzhi a zwi tsha pfala. Zwi re ngomu na mihumbulo a zwi elani, zwidodombedzwa zwitukutuku zwi tikedzaho thoho.</p> <p>-U pulana na /kana mvetomveto a zwi swikeleli/ zwiho/fushi na kathihi.</p> <p>Tshibveledzwa itshi a tshi kumedzei.</p> <p>- A ho ngo shumiswa thodea dzo teaho dza tshivhumbeo.</p>

					tshibveledzwa fhedzi hu na u tahedzwa ha zwithu zwa ndeme.		
	<u>10-12</u>	<u>8½-9½</u>	<u>7½-8</u>	<u>6-7</u>	<u>5-5½</u>	<u>4-4½</u>	<u>0-3½</u>
LUAMBO, TSHITAELE NA U SEDZULUSA (LTS) (MARAGA: 12)	<p>- U shumisa zwivhumbeo zwone-zwone zwa girama, nga ndila yone, nahone zwo fhatwa lwa vhutali vhukuma.</p> <p>-Ndivho ya maipfi yo tea tshothe ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele.</p> <p>-Tshitaela, ndivho na redzhisitara zwo tea tshothe-tshothe.</p> <p>-A hu na vhukhaki na vuthihi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.</p> <p>-Vhulapfu ho tea.</p>	<p>-Tshibveledzwa tsho fhatwa zwavhuḏi vhukuma, nahone nga ndila yone.</p> <p>-Ndivho ya maipfi yo tea ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele.</p> <p>-Tshitaela, thouni na redzhisitara zwo tea thodea dza mushumo.</p> <p>-Hunzhi a hu na vhukhaki nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.</p> <p>-Vhulapfu ho tea.</p>	<p>-Mushumo wo fhatwa lwo dziaho, u a vhalea.</p> <p>-Ndivho ya maipfi yo tea ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele.</p> <p>-Tshitaela, thouni na redzhisitara hunzhi zwo tea.</p> <p>-Hunzhi a hu na vhukhaki nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.</p> <p>-Vhulapfu ho tea.</p>	<p>-Mushumo wo fhatwa lu fushaho.</p> <p>Vhukhaki vhu re hone a zwi khakhisi nyelelo ya mafhungo</p> <p>-Ndivho ya maipfi i a fusha zwi tshi kwama ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele.</p> <p>-Tshitaela, thouni na redzhisitara zwo tea lu fushaho.</p> <p>-Hu na vhukhaki vhu si vhunzhi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.</p> <p>-Vhulapfu ho todou vha vhu teaho.</p>	<p>-Mushumo wo fhatwa lwo tou linganelaho. Hu na vhukhaki ho vhalahonyana.</p> <p>-Ndivho ya maipfi i fhasi nahone a ha tei tshothe ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele.</p> <p>-Tshitaela, redzhisitara na thouni zwo tsa.</p> <p>-Hu na vhukhaki ho vhalaho nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.</p> <p>-Vhulapfu ho lapfesa/ pfufhifhalesa.</p>	<p>-Mushumo wo fhatwa lwa fhasi nahone zwi a konda u tevhelelea.</p> <p>-Ndivho ya maipfi i toda u lulamiswa nahone a i tei ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele.</p> <p>-Tshitaela, thouni na redzhisitara a zwo ngo tea.</p> <p>-Ho dala vhukhaki naho ho di vha na u vhalulula na u sedzulusa.</p> <p>-Zwo lapfesa/ pfufhifhalesa.</p>	<p>-Mushumo wo fhatwa lwa fhasi nahone zwi konda vhukuma u tevhelelea.</p> <p>-Ndivho ya maipfi i toda ndulamiso zwi hone nahone a i tei ndivho.</p> <p>-Tshitaela, ndivho na vha tangedzaho mafhungo a zwi anani/tshimbilelani na thoho ya mafhungo.</p> <p>-Ho dalesa vhukhaki na ndado nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.</p> <p>-Vhulapfu – Zwo lapfesa/ pfufhifhalesa u fhirisa mpimo.</p>

KHETHEKANYO YA C: RUBRIKI YA U TOLA/MAKA ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI (20)

KHOUDU	Khoudu 7: Vhuswikeleli ha nthesa 80-100%	Khoudu 6: Vhuswikeleli ha ntha 70-79%	Khoudu 5: Vhuswikeleli ho dziaho 60-69%	Khoudu 4: Vhuswikeleli vhu fushaho 50-59%	Khoudu 3: Vhuswikeleli ho linganelaho 40-49%	Khoudu 2: Vhuswikeleli ha fhasi 30-39%	Khoudu 1: U sa swikelela 0-29%
	<u>10-12</u>	<u>8½-9½</u>	<u>7½-8</u>	<u>6-7</u>	<u>5-5½</u>	<u>4-4½</u>	<u>0-3½</u>
ZWI RE NGOMU, VHUPULANI NA TSHIVHUMBEO (MARAGA: 12)	-Ndivho yo dziaho tshothe ya thodea dza tshibveledzwa. -U tana vhudzivha ho angalalaho vhukuma ha vhutsila ha u riwala. -Vhuniwali ho rombaho/dziaho – mugudi u fara vhuṭala hone-hone, ha liani na thoho. -Zwi re ngomu na mihumbulo yawe zwo farana tshothe, zwo tandavhudzwa lwa nthesa, nahone zwidodombedzwa zwothe zwi tikedza thoho. -Vhutanzi ha u pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tshi si na vhukhaki na luthihi, nahone tshi kumedzeaho. -O bveledza/tana tshivhumbeo tsha mathakheni	-Ndivho yavhudisa ya thodea dza tshibveledzwa. -U tana vhudzivha ho angalalaho ha vhutsila ha u riwala. -Vhuniwali ho rombaho/dziaho – mugudi u fara vhuṭala hone, ha liani na thoho ya mafhungo. -Zwi re ngomu na mihumbulo yawe zwo farana, zwa tandavhudzwa zwavhudisa, nahone zwidodombedzwa zwothe zwi tikedza thoho. -Vhutanzi ha u pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tsho fhatwaho zwavhudi, tshi kumedzeaho. -O shumisa milayo ya tshivhumbeo yo teaho nga ndila yavhudi vhukuma.	-Ndivho yo dziaho ya thodea dza tshibveledzwa. -U tana vhudzivha zwaho kha nyimele dzo tandavhuwaho dza u riwala mishumo/zwibveledzwa. -U riwala – mugudi u fara vhuṭala hone, hu na u liana/xelana zwiṭuku na thoho. -Hunzhi zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana, zwa tandavhudzwa, na zwidodombedzwa zwinzhi zwi tikedza thoho. -Hu na vhuṭanzi ha u pulana na u sedzulusa zwo bveledzaho tshibveledzwa tshi kumedzeaho, tshavhudi vhukuma. -O shumisa milayo yo teaho ya tshivhumbeo.	-Ndivho i fushaho ya thodea dza tshibveledzwa. -U tana zwiṭwe zwa vhudzivha kha nyimele dzo tandavhuwaho dza u riwala mishumo/zwibveledzwa. -U riwala – mugudi u a xedza vhuṭala fhedzi zwa si khakhise thalutshedzo nga u angaredza. -Zwi re ngomu kha tshibveledzwa na mihumbulo zwo farana lu fushaho, zwiṭwe zwa zwidodombedzwa zwi tikedza thoho. -Vhutanzi ha u pulana na sedzulusa zwo bveledza tshibveledzwa tshi fushaho, tshi kumedzeaho. -O shumisa mihumbulo u	-Ndivho yo linganelaho ya thodea dza tshibveledzwa. Phindulo i shaedza vhuṭala. - U sumbedeza ndivho thukhu kha nyimele dzo tandavhuwaho dza vhuṭwali. -U riwala – mugudi u liana na thoho, thalutshedzo ya polika huṭwe. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana lwo linganelaho, zwinwe zwa zwidodombedzwa zwi tikedza thoho. -Vhutanzi ha u pulana na u sedzulusa zwo bveledza tshibveledzwa tsho linganelaho, tshi kumedzeaho. - U na mihumbulo wo linganelaho wa	-Ndivho ya fhasi ya thodea dza tshibvumbledzwa. Phindulo kha mushumo uyu i sumbedza vhuṭala vhusekene. -U sumbedza ndivho i shaedzaho kha nyimele dzo tandavhuwaho dza vhuṭwali. -U riwala – mugudi u liana na thoho, huṭwe thalutshedzo ya polika. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwa tshibveledzwa a zwo ngo tou farana, zwidodombedzwa zwiṭuku zwi tikedzaho thoho. -A zwi tei Luambo lwa Hayani, naho ho pulaniwa na/ kana mvetomveto. Tshibveledzwa a tsho ngo kumedzwa zwavhudi. - Ho ngo shumisa	-A hu na ndivho ya thodea dza tshibveledzwa. -U shaedza ndivho kha nyimele dzo tandavhuwaho dza vhuṭwali. -U riwala – mugudi u liana na thoho, thalutshedzo hunzhi i a xela. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwa tshibveledzwa a zwi yelani, zwidodombedzwa zwiṭuku zwi tikedzaho thoho. -U pulana/ mvetomveto a zwi fushi. Tshibveledzwa a tshi kumedzei/fushi. -Ho ngo shumisa milayo yo teaho ya tshivhumbeo.

	vhukuma.			fushaho wa thodea dza tshivhumbeo.	thodea dza tshivhumbeo – hu na huiwe u shaedza.	milayo yo teaho ya tshivhumbeo.	
LUAMBO, TSHITAILA NA U SEDZULUSA (MARAGA: 8)	<u>6½-8</u> -U shumisa zwivhumbeo zwone-zwone zwa luambo kha u riwala tshibveledzwa, nahone zwo fhatwa nga vhutsila vhuhulwane vhukuma. -Ndivho ya maipfi yo tea tshothe ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaila, thouni na redzhistara zwo tea tshothe. -Tshibveledzwa a tshi na vhukhakhi nga murahu ha u pulana na u sedzulusa. -Vhulapfu ho tea.	<u>6</u> -Tshibveledzwa tsho fhatwa zwavhudi vhukuma nahone nga ndila yone-yone. -Ndivho ya maipfi yo tea vhukuma ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, thouni na redzhistara zwo tea ndeme na thodea dza mushumo. -Tshibveledzwa hunzhi a hu na vhukhakhi nga murahu ha u pulana na u sedzulusa. -Vhulapfu ho tea.	<u>5½</u> -Tshibveledzwa tsho fhatwa zwavhudi, nahone tshi a vhalea. -Ndivho ya maipfi yo tea ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaila, thouni na redzhistara hunzhi zwo tea. -Tshibveledzwa a tshi na vhukhakhi vhunzhi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho tea.	<u>4-4½</u> -Tshibveledzwa tsho fhatwa lu fushaho. Vhukhakhi vhu re hone a vhu khakhisi nyelelo ya mafhungo. -Ndivho ya maipfi yo tea ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, thouni na redzhistara zwi a di fusha. -Tshibveledzwa tshi di vha na vhukhakhi vhu si vhunzhi nga murahu ha u pulana na u sedzulusa. -Vhulapfu ho todou vha ho teaho.	<u>3½</u> -Tshibveledzwa tsho fhatwa lwo linganelaho. Hu na vhukhakhi ho vhalaho. -Ndivho ya maipfi yo shaedza nahone a i tei tshothe ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, thouni na redzhistara zwo tsela fhasi. -Tshibveledzwa tsho faredza vhukhakhi ho vhalaho nga murahu ha u pulana na u sedzulusa. -Vhulapfu – zwo lapfesa/ pfufhifhalesa.	<u>2½-3</u> -Tshibveledzwa tsho fhatwa nga ndila i shaedzaho/ya fhasi, nahone i a konda u tevhelelea. -Ndivho ya maipfi i toda huiwe u lulamiswa, nahone a i tei ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, thouni na redzhistara a zwo ngo tea. -Tshibveledzwa tsho dala vhukhakhi, naho ho divha na u pulana/sedzulusa. -Vhulapfu – zwo lapfesa/ pfufhifhalesa.	<u>0-2</u> -Tshibveledzwa tsho fhatwa nga ndila ya fhasi/i shaedzaho vhukuma, nahone zwi tou konda tshothe u tevhelelea. -Ndivho ya maipfi i toda u lulamiswa ho angalalaho vhukuma nahone a zwo ngo tea ndivho na khathihi. -Tshitaela, thouni na ridzhistara a zwi tshimbilelani na thoho. -Tshibveledzwa tsho dala vhukhakhi vhunzhiswa, na ndado i re khagala nga murahu ha u pulana na u sedzulusa. -Vhulapfu – zwo lapfesa/ pfufhifhalesa.

ADENDAMU**KHETHEKANYO YA A: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI (MAANE)**

(Vha songo shumisa kha u maka, yo tou itelwa u tandavhudza ndivho yavho)

1.1 MAANE A NGANETSHELO

- Aya ndi maane ane munwali a anetshela tshitori kana zwiwo zwo no bvelelaho.
- Zwi anetshelwaho zwi tea u kunga na u tendisea.
- Mafhungo a hone a nwalwa nga tshifhinga tsho fhelaho.
- Magumo a songo dowealeho nahone a fhedza tshitori zwavhudi.

1.2 MAANE A KHUMBUDZO

- Munwali u vhuisa mihumbulo a i nea vhudipfi na u nyanyuwa hawe.
- Munwali u a dzhia sia.
- Vhudipfi na u nyanyuwa ndi zwone zwi no dzhielwa ntha.

1.3 MAANE A MBULETSHEDZO

- Munwali u buletshedza tshithu nga vhudalo.
- Munwali u ola tshifanyiso tsha zwine a khou amba ngazwo muhumbuloni wa muvhali.

1.4 MAANE A DISKHESIVI

- Maane aya ndi a u tata ho linganyiswaho.
- Mugudi u nekedza mbuno dzi imaho na dzi hanedzanaho na thoho nga ndila i linganaho.

1.5 MAANE A U TATA KHANI

- Mugudi u nanga u tata nga u ima na thoho kana nga u hanedzana nayo.
- U vhea kovhonele kwawe kwa zwithu khagala nga u khwathisa hotho.

1.6 TSENGULUSO YA TSHIFANYISO

- Tshi khou amba nga ha mutsiko kha vhaswa na nga vhasidzana vhanvha kona u imela zwine vha tenda khazwo.
- Mihumbulo minzhi yo tangedzwa.

1.7 TSENGULUSO YA TSHIFANYISO

- Mugudi a nga amba nga zwi tevhelaho:
  - Muphresidennde Vho-Zuma na thuthuwedzo kha pfunzo
  - Ngudavhulimi zwikoloni
  - Mudededzi
  - Vhukonani
- Na zwiwwe-vho zwi tangedzeaho.

1.8 TSENGULUSO YA TSHIFANYISO

- Nndwa ya khethululo nga muvhala
- Zwithavhane
- Mvutshelano ya vhadzulapo
- Vhuswole
- Na zwiwwe-vho zwi tangedzeaho.

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI

2.1 NGANEAVHUTSHILO YA MUFU

Kha i angaredze zwi tevhelaho:

- Madzina a mufu
- Mabebo na dvhha la lufu
- Pfunzo dze a phasa
- Zwe a swikelela
- Zwo tuwisaho mufu
- Vhathu vha tsini vhe a vha sia.

2.2 VHURIFHI HA TSHIOFISI

Tshivhumbeo:

- Diresi mbili
- Theshano
- Thoho ya mafhungo
- Mutumbu
- Nyonesano
- Magumo
- Kushumisele kwa luambo (Thounu na redzhisitara).

2.3 BURONTSHASI

Tshivhumbeo:

- Dzina la tshiimiswa
- Mulaedza.

2.4 TSHIPITSHI

- Thoho
- Marangaphanda
- Mutumbu
- Phendelo
- Thounu na redzgisitara zwi ananaho na nyimele.

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 30

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI

3.1 KHUNGEDZELO

- Dzina la bindu
- Fhethu hune la vha hone
- Zwidodombedzwa zwa vhumani
- Tshumelo i wanalaho
- Milayo ya AIDA yo londiwa.

3.2 NDAELA

Maga a tevhelwaho:

- Dzina la tshibikwa
  - Zwishumiswa
  - Mabikele
- (Zwi tevhokane nga ndila yone).

3.3 GARATA YA THAMBO

Tshivhumbeo:

- Dzina la muniwalelwa
- Mulaedza wo faredzaho ndivho.

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 20
MARAGAGUTE: 100